

YAXŞI İDARƏETMƏ HÜQUQUNUN İMPLEMENTASIYASININ HÜQUQİ METODLARI

Ləman Abbashlı,
Bakı Dövlət Universiteti.
e-mail: liamanaab@gmail.com

edilir, hansı ki, bütün Aİ üzv-dövlətlərinin ərazisini əhatə edir. Əsas hüquqlar haqqında Xartiya Aİ institutları və orqanlarına, həmçinin

*Məqalədə yaxşı idarəetmə hüququnun implemen-
tasiyasının hüquqi metodları ilə bağlı məsələlər tədqiq
olunmuşdur. Yaxşı idarəetmə hüququnun normativ nizama
salınmasının analizinə xüsusi hüquqi yanaşmanın nəticəsi
onun digər insan hüquq və azadlıqlarından ayrıca şəkildə
tədqiqinə gətirib çıxarır. Fundamental hüquq və azadlıqların
sistemində yaxşı idarəetmə hüququnun yeri və rolu elmi
ədəbiyyatlarda lazımi şəkildə araşdırılmamışdır. Yalnız
bu hüququn tərkib elementləri olan müraciət etmək hüququ,
ədalətli məhkəmə araşdırması, informasiya azadlığı kimi
hüquqlara müəyyən qədər diqqət ayrılmışdır, halbuki yax-
şı idarəetmə hüququ kompleks xarakterə malikdir və bu
hüququn məzmununun ətraflı şəkildə araşdırılması və bit-
kin bir fikir irəli sürülməsi üçün digər insan hüquqları ilə
əlaqəli şəkildə tədqiqi zəruri bir şərtidir. Avropa İttifaqı
(Aİ) Məhkəməsinin presedent təcrübəsi göstərir ki, Avropa
məhkəmə instansiyaları yaxşı idarəetmə hüququna insan
hüquq və azadlıqlarının zəruri müdafiə mexanizmi kimi
baxır; hansı ki, başqa hüquqlarla qırılmaz əlaqədə reallaşır.*

Aİ hüququ normalarının tət-
biqində üzv-dövlətlərə mü-
nasibətdə məcburi qüvvəyə
malikdir. Başqa sözlə, Xar-
tiya yalnız Aİ daxilindəki
hüquq münasibətlərini tən-
zimləyir, heç bir halda üzv-
dövlətlərin müstəsna səla-
hiyyətləri sferasına şamil
edilmir.

Əsas hüquqlar haqqında
Xartiyanın Preambulasında
bəyan edilən “əsas hüquq-
ların daha aydın şəkildə”
təmini fikirdən çıxış edərək,
qeyd edək ki, bu sənəd hə-
min hüquqları lakonik for-
mada və əlyətərli dildə mü-
əyyən edilməsinə çalışmış-
dır. Bir sözlə Xartiyanın
müddəaları yalnız peşəkar
hüquqşünaslar üçün yox,
istənilən şəxs üçün başa

Açar sözlər: yaxşı idarəetmə, Əsas hü-
quqlar haqqında Xartiya, subyektiv hüquqlar,
hüquqların qarantiyası, ümumi prinsiplər,
azadlıqlar, Aİ Məhkəməsi, Avropa Ombuds-
manı.

Əsas hüquqlar haqqında Xartiya məc-
buri hüquqi qüvvəni və Aİ ilkin hü-
ququnun mənbəyi statusunu 1 dekabr 2009-
cu ildə Lissabon müqaviləsinin qüvvəyə
minməsindən sonra əldə etdi. Xartiyanın şa-
mil edildiyi məkan Aİ-nin ərazisi ilə müəyyən

düşülən, anlayışlı olmalıdır.

Xartiyanın özünəməxsus, fərqli xüsusi-
yətlərindən biri əsas hüquq və azadlıqların
təsnifatında onun unikal üsuludur. Burada
təsnifatın əsası kimi əsas hüququn (mülki,
siyasi, iqtisadi və s. hüquqlar) predmeti yox,
onun müdafiəsinə yönəldiyi dəyərlər (insan
ləyaqəti, azadlıq, bərabərlik, həmrəylik) çıxış
edir [3, 38].

Xartiyanın strukturu da qeyd edilən ya-
naşma əsasında qurulmuşdur. Xartiyanın I
fəsli “Ləyaqət” adlanır və 1-5-ci maddələri

əhatə edir. Bu fəsildə insan ləyaqəti hüququ ilə yanaşı, insan şəxsiyyətinin cəmiyyətdə layiqli mövcudluğunu təmin edən hüquq və qarantiyalar da təsbit edilmişdir: yaşamaq hüququ, işgəncələrin, quldarlığın qadağan olunması və s.

“Azadlıqlar” adlı II fəsil 6-19-cu maddələri əhatə etməklə, əsasən “neqativ” hüquqları bəyan edir. Xüsusilə də, publik hakimiyyət orqanları tərəfindən insanların şəxsi həyatına müdaxilələrin qadağan olunması ilə əlaqədar məsələlərdən söhbət gedir. Bu hüquqlar şəxsiyyətin cəmiyyətdə azadlığının yuridik meyarları kimi müəyyən olunur. Həmin hüquqlara aşağıdakılar daxildir: azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ; şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququ; fərdi məlumatların müdafiəsi hüququ; nikaha daxil olmaq, ailə qurmaq hüququ; söz, fikir və vicdan azadlığı; elm və incəsənət azadlığı; sahibkarlıq azadlığı və s.

Yuxarıda sadalanan hüquq və azadlıqlardan görünür ki, Xartiyanın II fəslə öz predmetinə görə şəxsi, siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni sferada hüquq və azadlıqları özündə ehtiva edir.

Xartiyanın tətbiqi və təfsirini tənzimləyən ümumi müddəalar adlı VII fəslinin təyinatı ümumilikdə bu sənədin tətbiqi sferası və qaydalarını müəyyənləşdirməkdir. Bu fəslin müddəalarına görə Xartiya rəsmi olaraq, publik hakimiyyətin iki kateqoriya subyektlərinə ünvanlanmışdır:

– onun bütün institut, orqan və müəssisələri qismində Aİ-nin özünə - Xartiyanın müddəaları Aİ üçün şərtsiz məcburidir, yəni Aİ-nin müxtəlif hüquqi aktları və ya ikinci hüququn digər mənbələri bu Xartiyaya ziddiyyət təşkil edərsə, Aİ Məhkəməsi tərəfindən ləğv edilə bilər;

– üzv-dövlətlərə, yalnız o halda ki, üzv-dövlətlər İttifaqın hüququnu həyata keçirir

(Aİ hüququ ilə tənzimlənməyən sferalarda əsas hüquqların müdafiəsi digər mənbələrin bazasında, o cümlədən milli konstitusiyalar və insan hüquqlarına dair beynəlxalq müqavilələrlə tənzimlənilir) [6, 440-441].

Bununla belə, Xartiya Aİ-nin səlahiyyətlərini və hüquq sisteminin tənzimləmə sferasını genişləndirmir, hansılar ki, Aİ-nin təsis aktları ilə müəyyən edilir.

İstənilən halda Xartiya, beynəlxalq, dövlətdaxili və Avropa səviyyəsində qüvvədə olan əsas hüquqların digər mənbələrini qadağan etmir. Bu məsələ ilə bağlı Xartiyada qeyd edilir ki, hazırkı Xartiyanın heç bir müddəası İttifaq hüququnun uyğun tətbiq sahəsində, beynəlxalq hüquqla, İttifaqın və ya bütün üzv-dövlətlərin iştirak etdiyi beynəlxalq konvensiyalarla, xüsusilə də İnsan hüquqları üzrə Avropa Konvensiyası ilə, həmçinin üzv-dövlətlərin konstitusiyaları ilə tanınan insan hüquqları və əsas azadlıqlarını məhdudlaşdıran və ya qadağan edən müddəa kimi şərh edilməli deyil (md. 53) [2, 522].

Tətbiqin xüsusi nizamı, həmçinin Xartiyanın subyektiv hüquqları bəyan etməyən prinsipləri üçün də müəyyən edilmişdir. Məsələn, Xartiyanın 22-ci maddəsinə əsasən İttifaq mədəni, dini və dil müxtəlifliyinə hörmət edir. Belə müddəaların həyata keçirilməsi İttifaq institutları, orqanları və müəssisələrinin qanunverici və icraçı aktlarının köməyi ilə, həmçinin İttifaqın hüququnun həyata keçirməsinə yönəldilmiş üzv-dövlətlərin aktlarına vasitəsi ilə baş tuta bilər. Məhkəmələrdə bu prinsiplərə istinadlar yalnız izah etmə və belə aktların qanunauyğunluğuna nəzarət üçün yol verilir.

Bütövlükdə, Xartiyanın məzmununu təşkil edən hüquqi normaları 3 qrupda birləşdirmək olar: subyektiv hüquqlar, hüquqların qarantiyası və ümumi prinsiplər. Ümumi prinsiplər ictimai həyatın bütün sferalarında Aİ institut

və orqanlarının və üzv-dövlətlərin fəaliyyətinin rəhbər başlanğıclarını müəyyən edir. Qeyd etmək lazımdır ki, Xartiyahüquqları təsbit etsə də, əsas vəzifələrin dəqiq siyahısını təsbit etmir. Bu məsələdə Xartiya yalnız, hüquqlardan sui-istifadəyə ümumi qadağalarla məhdudlaşır. Eyni zamanda, hüquq nəzəriyyəsinin belə bir ümumi qaydasında da istinad edilir ki, hüquqlardan istifadə digər şəxslərə münasibətdə vəzifələr yaradır.

Xartiya, qeyd etməliyə ki, üzv-dövlətlər səviyyəsində insan hüquqlarının milli müdafiə sistemini dəyişmiş, sadəcə bu sistemi tamamlayır. Dövlətlər tərəfindən Aİ hüququna aid olmayan pozuntular, məhkəmə orqanları da daxil olmaqla, əvvəlki kimi milli müdafiə sistemləri çərçivəsində həll edilməlidir, müdafiənin milli vasitələrinin tükənməsi halında İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinə şikayət göndərilə bilər.

Əsas hüquqlar haqqında Aİ Xartiyasının tətbiqi institusional və üzv-dövlətlər səviyyəsində həyata keçirilir. İlk növbədə, institusional səviyyədə tətbiq məsələlərinə baxaq.

Aİ institusional səviyyəsində tətbiq deyərək, ilk öncə vurğulamaq lazımdır ki, bu çox dəqiq nizama salmadır. Məsələ burasındadır ki, Xartiya Aİ-nin bütün institutlarına (Avropa Komissiyası, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası, Aİ Məhkəməsi, Auditorların Avropa Palatası və Avropa Mərkəzi Bankı) və orqanlarına, idarələrinə və agentliklərinə tətbiq edilir. Onların fəaliyyəti açıq-aydın şəkildə Xartiyanın təsir dairəsinə düşür.

Prinsip etibarilə, fiziki şəxs, əgər ona münasibətdə Xartiyaya riayət olunmursa, Aİ institutları və digər qurumlarının fəaliyyətindən birbaşa Aİ Məhkəməsinə şikayət vermək imkanına malikdir. Təcrübədə bunun üçün kifayət qədər əhəmiyyətli maneələr

mövcuddür. Fiziki şəxs bilavasitə ona qarşı olan Aİ-nin ayrıca aktına qarşı iddia qaldıra bilər. Bu məhdudiyyətlər insan üçün hər hansı qanunvericilik aktına şikayətin verməsini çox çətinləşdirir, çünki, bir qayda olaraq, qanunvericilik aktı hamıya və ya insanların böyük qruplarına tətbiq edilir.

Beləliklə, insanlar üçün Aİ Məhkəməsinə bilavasitə yox, dolaylı müraciət daha tipikdir. Bu hal adətən o zaman baş verir ki, insan milli məhkəmələrə şikayəti verir və mübahisənin Xartiyaya uyğunluğu ilə əlaqədar qanunvericiliyin izah edilməsi haqqında suallar (məsələlər) yaranır.

Fiziki şəxslərin iddiaları üzrə qərarların qəbul olunmasından başqa, Aİ Məhkəməsi həmçinin səlahiyyətin pozulması prosedurlarına dair qərarlar da qəbul etməyə malikdir. Onlar məhkəməyə ayrıca şəxslər tərəfindən yox, komissiya tərəfindən çatdırılır. "Müqavilələrin qoruyucusu" kimi Avropa Komissiyasına Aİ qanunvericiliyinin tətbiqinə nəzarət etmək tapşırılmışdır. Aİ-nin fəaliyyəti haqqında Müqavilənin 258-260-cı maddələrinin pozulması proseduru müqavilələrə riayət etmənin təminatı mexanizmlərindən biridir, hansı ki, üzv-dövlətə qarşı komissiya tərəfindən tətbiq edilə bilər, nə vaxt ki, Komissiya hesab edir ki, üzv-dövlət İttifaqın qanunvericiliyi üzrə öz öhdəliklərini pozur. Bu variant İttifaqda əsas hüquqların müdafiəsinin əhəmiyyətli mexanizmini təşkil edir və növbəti hallarda istifadə edilə bilər: üzv-dövlət insan hüquqları sahəsində Aİ qanunvericiliyinin tərkib hissəsini yerinə yetirmir; üzv-dövlət Aİ qanunvericiliyini elə həyata keçirir ki, bu fundamental hüquqlara ziddir. Komissiya, ayrıca şəxslərdən alınmış informasiya əsasında hərəkət edə bilər amma o öz adından bunu edir.

Üzv-dövlətlərin səviyyəsində tətbiq üçün xarakter qayda belədir: Xartiya hər dəfə

milli səviyyədə tətbiq edilir, nə vaxt ki, üzv-dövlətlər Aİ qanunvericiliyi həyata keçirirlər və ya tətbiq edirlər. Bununla əlaqədar olaraq Xartiyanın 51(1) maddəsində göstərilir ki, "indiki Xartiyanın müddəaları subsidiarlıq prinsipi nəzərə alınmaqla İttifaqın müəssisə və orqanlarına ünvanlanmışdır" [4, 496].

Hər hansı əsas hüququn milli orqan tərəfindən pozması halında milli məhkəmə sistemi ədalətə giriş üçün əsas forum olaraq qalır. Məhz Xartiyanın tətbiqi daxil olmaqla burada məhkəmə hökmü qəbul edilməlidir. Yalnız o hallarda, nə vaxt ki, milli məhkəmələr Xartiyada təsbit edilən hüququn və ya onun tətbiqində, izah edilməsindən şübhələrlə qarşılaşır, o zaman müvafiq müraciət Aİ Məhkəməsinə göndərməlidir. Aİ Məhkəməsinin göstərişləri milli məhkəmənin qərarına daxil edilməlidir.

Bu qaydalar yalnız ilk baxışda sadə və aydın görünür. Təcrübədə milli səviyyədə Xartiyanın tətbiqi sferası əvvəlki kimi Xartiyaya aid olan ən əhəmiyyətli suallardan bəzilərini ortaya çıxarır: hansı şəraitdə üzv-dövlətlər İttifaqın qanunvericiliyini həyata keçirirlər? Prinsip etibarilə, üç əsas variant vardır:

– qanunvericilik səlahiyyəti olduğu halda, Aİ konkret sahədə əsas hüquqların müdafiəsini harmonizasiya edə bilər. Adətən bu direktivlərin (məsələn, 95/46/ EC məlumatlarının müdafiəsi üzrə Direktiv) qəbul edilməsi yolu ilə həyata keçirilir.

– nə vaxt ki, Aİ-nin üzv-dövlətləri Avropa Birliyinin qanunvericiliyi çərçivəsində hərəkət edirlər, Aİ Məhkəməsi əsas hüquqlara (haqlara) istinad edərək məhdudiyətlər tətbiq edə bilər.

– nə vaxt ki, vəziyyət Aİ-nin hüquqi konteksti çərçivəsindən kənara çıxır, pozuntu Aİ qanunvericiliyinin köməyi ilə aradan qal-

dırıla bilmir, hətta əgər o kobuddursa və hiddət yaradırsa (məsələn, Aİ üzv-dövlətinin əsgərləriylə sistematik qəddar rəftar).

Bu aspekti əhatə edən müddəalar kifayət qədər mürəkkəb müddəaları və kəsişmə istinadlarını özündə saxlayır. Aİ haqqında Müqavilənin 6-cı maddəsinə əsasən Xartiyadakı hüquqlar, azadlıqlar və prinsiplər onun izah etməsini və tətbiqini nizama salan Xartiyanın VII bölməsinin ümumi müddəalarına uyğun olaraq təfsir edilir.

"İttifaqın qanunvericiliyinin həyata keçirilməsi" ifadəsinin tətbiqi sferasının təyininə gəlincə, bu zaman Xartiyaya aid olan izahlara istinad etmək lazımdır, konkret olaraq 51-ci maddəyə. Xartiya nəzərdə tutur ki, "üzv-dövlətlərə gəlincə, Aİ Məhkəməsinin prezident hüququndan birmənalı olaraq izlənilir ki, İttifaqın kontekstində müəyyən edilmiş əsas hüquqlara (haqlara) hörmət etmək yalnız üzv-dövlətlər üçün məcburi tələbdir.

Təcrübədə bu onu bildirir ki, Xartiyada təsbit edilən hüquqlar növbəti hallarda nəzərə alınmalıdır: Aİ direktivlərinin milli qanunvericiliyə əlavə edilməsi; Aİ qanunvericiliyinin tətbiqi (dövlət orqanı tərəfindən); milli məhkəmənin qərarında Aİ qanunvericiliyinin tətbiq və izah edilməsi.

Aİ direktivlərinin həyata keçirilməsi üçün hazırlanmış milli qanunvericilik yalnız məcburi tələblərin icrası vaxtı yox, həm də nizama salma üçün daha geniş sahədən istifadə vaxtı Xartiyanın zəmanətlərini nəzərə alaraq nəzərə alınmalıdır. Hətta əgər Aİ qanunvericiliyinin bəzi aspektləri hələ də milli qanunvericiliyə tamamilə daxil edilməmiş olsa da, bu cəhətdən milli təcrübəni Xartiyanın müddəalarını nəzərə alaraq qiymətləndirilmək məcburidir.

Xartiya üzrə öhdəliklər həmçinin Aİ qanunvericiliyinin tətbiqi vaxtı üzv-dövlətlərin hakimiyyətini əlaqələndirir. Geniş anlamda

bura həmçinin müqavilələr, layihələrin maliyyələşdirilməsi, stimullaşdırıcı ölçülər və maddi yardımlar aiddir.

Ancaq Aİ presedent hüququ milli yurisdiksiyanın səviyyəsində Xartiyanın tətbiqinin konkret sferasını tamamilə aydınlaşdırmır. Müəyyən etmək lazımdır ki, milli qanunvericiliyin və Aİ qanunvericiliyinin arasında "əlaqələndirici anlar" nə qədər intensiv olmalıdır, burada məqsəd konkret hallarda Xartiyanın zəmanətlərini "aktivləşdirmək" dən ibarətdir [5, 2].

Daha formal və daha elastik yanaşmalar mövcuddur, hansılar ki, akademik dairələrdə, həmçinin Aİ Məhkəməsinin qərarlarında nəzarət edilməlidir. Buna görə də, "Aİ qanunvericiliyinin implementasiyası" sərhədlərinə dair milli hakimlər tərəfindən qəbul edilmiş qəti qərarlar olmalıdır. Hal-hazırda izah etmənin diapazonu Aİ hüququnun bir qədər daha çox yuyulmuş "hərəkətin (təsirin) sahəsi" çərçivəsində milli qanunvericiliyə Aİ qanunvericiliyinin yerdəyişdirilməsi məqsədi ilə qəbul edilmiş milli qanunvericiliyə ciddi istinaddan əmələ gəlir. Daha sonra Aİ Məhkəməsinin presedent hüququ, Aİ hüququnun təsirinin kifayət qədər geniş anlamı tendensiyasına şahidlik edir.

Əsas hüquqlar haqqında Aİ Xartiyasının həyata keçirilməsinin məhkəmədən kənar metodlarına Parlamentə müraciət və Avropa ombudsmanına petisiya daxildir.

Xartiyanın tətbiqinin başqa məhkəmədən kənar metodlarının hazırlamasına gəlinə, digər metodların da tətbiqi mümkündür. Vurğulamaq lazımdır ki, artıq Komissiya yoxlamaları və ya Xartiyada bərkidilmiş hüquqlara riayət etmə üçün bütün qanunvericiliyin yoxlamalarını təmin etmişdir. Hal-hazırda o haqda məsələ müzakirə edilir ki, analoji öhdəliklər Aİ-nin bütün institutları üzərinə qoyulmalıdır.

Digər bir sual ondan ibarətdir ki, Xartiyanın həyata keçirilməsinə nəzarət məsələsinə Aİ-nin mövcud institutlarından başqa, digər orqanlara vermək lazımdır [7].

Aİ səviyyəsində həmçinin əsas hüquqların müdafiəsi ilə məşğul olan bəzi ixtisaslaşdırılmış təsisatlar da mövcuddur, məsələn, Məlumatların müdafiəsi üzrə Avropa Nəzarət Orqanı, Demokratiya və insan hüquqları üzrə Avropa Təşəbbüsü, Avropa İttifaqı üzrə Avropa Komissiyasının Müstəqil Ekspertlər Qrupu və Əsas Hüquqlar üzrə Agentlik.

Milli kontekstdə araşdırmaların aparılması üzrə öz səlahiyyətləri çərçivəsində insan hüquqları üzrə komissiyaların daha da geniş fəaliyyətini qeyd edə bilərik. Belə yanaşma daha aktiv və pozitiv rol oynayır, nəinki insan hüquqlarına riayət etmənin ənənəvi təminatçıları olan məhkəmələr. BMT İnsan hüquqları üzrə Ali Komissarı Paris prinsiplərini təbliğ edir. Bu prinsiplər belə orqanların tərkibi və səlahiyyətləri bəzində ən yaxşı təcrübəni özündə ehtiva edir [1].

Aİ-nin fəaliyyəti haqqında Müqavilənin 20-ci maddəsinə əsasən Aİ-nin bütün vətəndaşları Müqavilə dillərindən istənilən birində petisiyalarla Avropa Parlamentinə müraciət etmək, həmçinin Avropa Ombudsmanına və Aİ-nin və müəssisələrinə və məsləhətçi orqanlarına müraciət etmək və həmin dildə cavab almaq hüququna malikdir. Analoji olaraq, Xartiyanın 41.4-cü maddəsində nəzərdə tutulur ki, hər bir şəxs müqavilələrin dillərindən birində İttifaqın müəssisələrinə yaza bilər və həmin dildə cavab almaq hüququna malik olmalıdır. Belə standart yaxşı idarəetmə hüququnun vacib elementidir.

Aİ-nin bütün vətəndaşları və rezidentləri (həmçinin üzv-dövlətdə müəssisələr və ya assosiasiyalar) Avropa Ombudsmanına şikayətlə müraciət edə bilər. Avropa Ombuds-

manı Aİ-nin müəssisələrində, agentliklərdə, ofislərdə və İttifaqın başqa orqanlarında pis idarəetmə hallarını araşdırır. 2012-ci ildə Avropa Ombudsmanı 2442 şikayət qeydə almışdı, hansılardan ki, 30%-i onun mandatı altında düşürdü və həmin şikayətlər üzrə 465 sorğu açılmışdı. Ombudsman İttifaqın müəssisələri tərəfindən yaxşı idarəetmə prinsiplərinə və ya əsas hüquqlara riayət edilməməsi hallarını aşkar edir. Bu zaman sırf məhkəmə araşdırması predmeti olan hallar istisna edilir. Pis idarəetmə "qanunsuzluq"dan daha geniş anlayışdır. Qanunun pozulmasına dair işin mübahisələndirilməsi o anlama gəlmir ki, Xartiyanın 41-ci maddəsinin pozulması baş vermişdir.

İstifadə edilmiş mənbələr

1. Annexed to General Assembly Resolution 48/134.
2. Lee G.Robert. Blackstone's Statutes on Public Law and Human Rights 2015-2016. Oxford University Press, USA, 2015, 584 p.
3. Michalski Krzysztof. Conditions of European Solidarity: Religion in the new Europe. Central European University Press, 2006, 146 p.
4. Paul P. Craig. EU Administrative Law. Volume 16, Oxford: Oxford University Press, 2006, p. 496.
5. Safjan M. Areas of Application of the Charter of Fundamental Rights of the European Union: Fields of Conflict?, EUI Working Papers LAW 2012/22, p. 2.
6. Sionaidh Douglas-Scott, Nicholas Hatzis. Research Handbook on EU Law and Human Rights. Edward Elgar Publishing, 2017, 576 p.
7. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=299639
8. Avropa hüququ. Dərslük / E.Ə.Əliyevin ümumi redaktəsi ilə. Yenidən işlənmiş və əlavələr edilmiş ikinci nəşr. Bakı: "Kooperasiya" nəşriyyatı, 2019, 764 s.

ПРАВОВЫЕ МЕТОДЫ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ ПРАВА НА ХОРОШЕЕ УПРАВЛЕНИЕ

Ламан Аббаслы,
Бакинский государственный университет.
 электронная почта: liamanaab@gmail.com

В статье рассматриваются вопросы, связанные с правовыми методами реализации права на хорошее управление. Результат особого правового подхода к анализу нормативного регулирования права на хорошее управление приводит к его изучению отдельно от других прав и свобод человека. Место и роль право на хорошее управление в системе основных прав и свобод недостаточно исследованы в научной литературе. Некоторым правам, таким как право на обращение, право на справедливое судебное разбирательство и свободу информации, которые являются компонентами этого права, уделялось определенное внимание, в то время как право на хорошее управление имеет сложный характер и связано с другими человеческими правами. Прецедентное право Европейского Суда показывает, что европейские суды рассматривают право на хорошее управление как необходимый механизм защиты прав и свобод человека, который неразрывно связан с другими правами.

Ключевые слова: хорошее управление, Хартия основных прав, субъективные права, гарантия прав, общие принципы, свободы, Суд ЕС, Европейский омбудсмен.

**LEGAL METHODS FOR IMPLEMENTING THE RIGHT
TO GOOD ADMINISTRATION**

Laman Abbasli,
Baku State University.
e-mail: liamanaab@gmail.com

The article deals with issues related to the legal methods of realizing the right to good administration. The result of a special legal approach to the analysis of the normative regulation of the right to good administration leads to its study separately from other human rights and freedoms. The place and role of the right to good administration in the system of fundamental rights and freedoms has not been sufficiently explored in the scientific literature. Some rights, such as the right to treatment, the right to a fair trial and freedom of information, which are components of this right, have received some attention, while the right to good administration is complex and linked to other human rights. The case law of the European Court shows that the European courts consider the right to good administration as a necessary mechanism for the protection of human rights and freedoms, which is inextricably linked with other rights.

Key words: good administration, Charter of Fundamental Rights, subjective rights, guarantee of rights, general principles, freedoms, EU Court of Justice, European Ombudsman.

**İYİ YÖNETİM YASASININ UYGULANMASININ
YASAL YÖNTEMLERİ**

Laman Abbasli,
Bakü Devlet Üniversitesi.
e-posta: liamanaab@gmail.com

Makalede, iyi yönetim hakkının uygulanmasının yasal yöntemleri ile ilgili hususlar incelenmiştir. İyi yönetim hakkının düzenlenmesinin analizine yönelik özel bir hukuki yaklaşımın sonucu, onun diğer insan hak ve özgürlüklerinden ayrı olarak incelenmesine yol açmaktadır. İyi yönetim hakkının temel hak ve özgürlükler sistemindeki yeri ve rolü bilimsel literatürde yeterince araştırılmamıştır. Temyiz hakkı, adil yargılanma ve bilgi edinme özgürlüğü gibi bu hakkın yalnızca kurucu unsurlarına biraz ilgi gösterilirken, iyi yönetim hakkı karmaşık bir yapıya sahiptir ve bu hakkın içeriğini incelemek için ayrıntılı ve kapsamlı bir görüş sağlamak, diğer insan hakları ile ilgilidir. Araştırma gerekli bir koşuldur. Avrupa Birliği Mahkemesi'nin emsal tecrübesi, Avrupa mahkemelerinin iyi yönetim hakkını, diğer haklarla ayrılmaz bir bağlantı içinde gerçekleştirilen insan hakları ve özgürlükler için gerekli bir koruma mekanizması olarak gördüklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: iyi yönetim, Temel Haklar Şartı, öznel haklar, hakların güvencesi, genel ilkeler, özgürlükler, Avrupa Birliği Mahkemesi, Avrupa Ombudsmanı.

